

25 883 Arbeidsomstandigheden

Nr. 411 Brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 30 maart 2021

In Nederland zijn er te veel mensen die te maken hebben met een arbeidsongeval of beroepsziekte. Elk jaar overlijden 4100 mensen als gevolg van hun werk¹. Om dit te veranderen moet de preventie op de werkvloer verbeterd worden. Het is daarvoor van groot belang dat werkgevers inzicht hebben in de arbeidsrisico's en hiervoor passende maatregelen treffen. Werkgevers zijn verplicht te beschikken over een actuele Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) inclusief een bijbehorend plan van aanpak. Opeenvolgende monitors over gezond en veilig werken laten zien dat veel kleine bedrijven niet over een (actuele) RI&E beschikken en dat van de bedrijven met een RI&E slechts een klein deel de belangrijkste risico's heeft geïnventariseerd².

In januari 2020 bent u geïnformeerd over het Meerjarenplan RI&E om de naleving van de RI&E verplichting kwantitatief en kwalitatief te verbeteren. Daarbij is toegezegd de Kamer jaarlijks te informeren over de voortgang van de uitvoering. Via deze eerste voortgangsrapportage voldoe ik aan deze toezegging.

Leeswijzer

De voortgangsrapportage vindt u in bijlage 1. In de rapportage is de voortgang van de drie programmalijnen weergegeven: 'Communicatie', 'Toepassing' en 'Toezicht en handhaving'³. In deze brief vindt u een samenvatting van de rapportage en licht ik toe op welke wijze uitvoering is gegeven aan verschillende moties van uw Kamer en de toezeggingen over de RI&E in de kabinetsreactie op het advies van de commissie vergemakkelijking schadeafhandeling beroepsziekten (zgn. Commissie Heerts)⁴.

Voortgang Meerjarenprogramma RI&E

Het programma bevindt zich op dit moment in de eerste fase van de uitvoering. In deze fase ligt de focus op het verhogen van het aantal bedrijven met een RI&E en het bevorderen dat werkgevers in staat zijn de risico's goed te inventariseren. Als gevolg van de situatie rondom Covid-19 was het noodzakelijk onderdelen van het programma aan te passen, waardoor het programma enige vertraging heeft opgelopen. Desondanks is toch doorgezet met de uitvoering van het programma,

¹ In 2019 93.000 arbeidsongevallen waardoor werknemers *ten minste vier dagen* niet konden werken (schatting TNO/CBS NEA) en 9.070 beroepsziekten (schatting Nederlands Centrum voor Beroepsziekten gebaseerd op meldingen van bedrijfsartsen). In 2018 overleden 4.100 mensen als gevolg van een beroepsziekte (schatting van het RIVM).

² Inspectie SZW, Arbo in bedrijf 2018.

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁴ Kamerstuk 25 883, nrs. 361 en 400 en Kamerstuk 25 883, nr. 389, zie de pagina's 7 en 8.

omdat met Covid-19 nog maar eens blijkt hoe belangrijk een actuele RI&E is. De maatregelen om het coronavirus onder controle te houden gelden immers ook op de werkplek en werksituaties zijn gewijzigd door bijvoorbeeld het thuiswerken.

In 2022 start de tweede fase, waarbij de focus ligt op het verhogen van de kwaliteit van de RI&E door te bevorderen dat werkgevers de risico's goed beheersen met het treffen en uitvoeren van passende maatregelen.

Programmalijn 1 Communicatie

Een meerjarige campagne wordt uitgevoerd voor het verhogen van de bekendheid van de RI&E-verplichting. Van de werkgevers die niet voldoen aan de RI&E-plicht is ruim de helft niet op de hoogte van de wettelijke verplichting. In de campagne worden werkgevers geïnformeerd over de wettelijke verplichting en het 'nut en de noodzaak' van een RI&E en verwezen naar ondersteuning. Het ministerie informeert bedrijven via radio, social media en publicaties in vakbladen. Daarnaast wordt samengewerkt met partijen die belangrijke adviseurs zijn voor kleine werkgevers, zoals financiële dienstverleners, Verbond van Verzekeraars en Ondernemersplein. Tevens wordt waar mogelijk samengewerkt met de sectorale sociale partners. Zo informeert het ministerie werkgevers onder meer via publicaties in vakbladen van bijvoorbeeld brancheorganisaties.

In september 2020 is de campagne gestart tijdens de 'Week van de RI&E', georganiseerd door het Steunpunt RI&E, met een talkshow als gezamenlijke kick-off. Stakeholders gingen met elkaar in gesprek over gezond en veilig werken en de staatssecretaris van SZW en de voorzitter van MKB-Nederland lanceerden de 'Route naar RI&E' (een nieuw digitaal startpunt voor kleine werkgevers om een RI&E te maken). Zie verderop onder programmalijn 2 'toepassing'.

Op basis van de inzichten van een effectmeting wordt de campagne aangescherpt en de komende jaren stapsgewijs voortgezet. Bij de opvolging van de campagne is aandacht voor het belang van het kwalitatief goed uitvoeren van de RI&E.

Programmalijn 2 Toepassing

Vorig jaar zijn eerste stappen gezet om ervoor te zorgen dat werkgevers de RI&E verplichting goed kunnen uitvoeren. Uit een in 2019 uitgevoerde analyse blijkt dat het MKB diverse en uiteenlopende knelpunten ervaart⁵. Langs drie sporen worden de knelpunten in programmalijn 'Toepassing' aangepakt: informatievoorziening, instrumenten en advisering & toetsing.

Informatievoorziening

Werkgevers ervaren de informatie over de RI&E-verplichting als versnipperd en niet eenduidig. Om de informatievoorziening te verbeteren is een flyer ontwikkeld samen met het Verbond van Verzekeraars en Arboplatform SER. De flyer kan gebruikt worden door samenwerkingspartners in de communicatiecampagne. Voor

⁵ Rapport Beleidsonderzoekers december 2019: 'Je wilt de RI&E levend houden'. Over knelpunten bij de totstandkoming van RI&E's en oplossingsrichtingen voor betere kwalitatieve naleving, Kamerstuk 25 883, nr. 372.

een structurele aanpak van dit knelpunt wordt in 2021 de website van het Steunpunt RI&E verbeterd en ingezet op het verder stroomlijnen van de informatie op overheidswebsites en kanalen van samenwerkingspartners.

Instrumenten

Het Steunpunt RI&E stimuleert het ontwikkelen en implementeren van RI&E-instrumenten⁶. Hoewel de instrumenten als hulpmiddel fungeren voor het uitvoeren van de verplichting werden ze niet altijd als gebruiksvriendelijk en van voldoende kwaliteit ervaren. Bovendien bleek dat als een werkgever niet terug kon vallen op een branche-instrument er slechts in beperkte mate generieke instrumenten beschikbaar waren en was het lastig voor werkgevers het juiste instrument te vinden.

In 2020 is daarom het Steunpunt RI&E de pilot 'Route naar RI&E' gestart. Dit is een vernieuwd digitaal startpunt voor alle werkgevers om passende hulp (routes) inzichtelijker te maken. Daarbij is een nieuw online instrument beschikbaar voor kleine werkgevers (tot 25 medewerkers) die niet terug kunnen vallen op een brancheorganisatie. Het nieuwe instrument begeleidt werkgevers bij het maken van een RI&E, onder meer door de belangrijkste risico's in een vooringevulde start RI&E aan te bieden. Het is aan de werkgever om de risico's aan te vullen en vervolgens maatregelen op te stellen, passend bij de specifieke omstandigheden van het bedrijf. Het instrument biedt de mogelijkheid het resultaat te delen met werknemers en een arbodeskundige(n) voor de toetsing van de RI&E. Met deze pilot geef ik uitvoering aan de motie van het lid Gijs van Dijk c.s., Van Kent en Smulders die verzoekt een experiment te starten met een vooringevulde 'start RI&E' voor kleine bedrijven en hierover in overleg te treden met sociale partners⁷. Eind 2021 wordt de pilot geëvalueerd. In overleg met sociale partners wordt gezien of het instrument aan meer werkgevers beschikbaar gesteld kan worden.

Het Steunpunt RI&E zal in 2021 stapsgewijs de ondersteuning verbeteren. Allereerst wordt het nieuw instrument op Route naar RI&E doorontwikkeld op basis van de ervaringen van de gebruikers. Ten tweede wordt het systeem om een specifiek 'branche-instrument' te maken gemoderniseerd. Ten derde wordt de website van het Steunpunt RI&E verbeterd.

Parallel hieraan wordt een (deel)project voorbereid voor specifieke ondersteuning voor werkgevers bij het uitvoeren van bijzondere RI&E-verplichtingen op het gebied van gevaarlijke stoffen, zoals toegezegd in de kabinetsreactie op het rapport van de commissie Heerts⁸. Ik verwacht dat met de verbeteringen die het Steunpunt RI&E doorvoert de ondersteuning verbetert voor het inventariseren en beheersen van alle risico's, dus ook voor het risico gevaarlijke stoffen. In de voorbereiding wordt

⁶ Het Steunpunt RI&E is onderdeel van de Stichting van de Arbeid. De werkzaamheden worden uitgevoerd door TNO. Het ministerie van SZW financiert de werkzaamheden.

⁷ Start experiment met kleine bedrijven waarbij er deels met vooringevulde «Start-RI&E» gewerkt wordt en hierover met sociale partners in overleg te treden (Kamerstuk 25 883, nr. 396).

⁸ Kamerstuk 25 883, nr. 389, zie de pagina's 7 en 8.

bezien welke aanvullende acties nodig zijn in de voorziene verbeteringen en of een specifiek instrument dan wel module ontwikkeld moet worden voor gevaarlijke stoffen. De start van de implementatie van de eerste acties in dit (deel)project is voorzien in het 2de kwartaal van 2021.

Advisering & toetsing

Na het uitvoeren van de RI&E (inclusief opgestelde plan van aanpak) moet deze voorgelegd worden aan een gecertificeerde arbodienst of een gecertificeerde arbokerndeskundige. Uit de eerdergenoemde analyse⁹ en gesprekken met het veld blijkt dat knelpunten worden ervaren op het vlak van advisering en toetsing door arbodeskundigen. Het onderzoeksrapport van de Inspectie SZW naar de toetsing van de RI&E bevestigt deze knelpunten¹⁰. Het is niet geheel duidelijk waar een RI&E minimaal aan moet voldoen op het moment van toetsing, mede gelet op het cyclisch karakter van de verplichting. Ook heerst in de praktijk het beeld dat de toetsing een 'goedkeuring' inhoudt terwijl dit niet het geval is; de verplichte toetsing levert een advies van de arbodeskundige op waarmee de werkgever zicht krijgt of de naleving van de RI&E-verplichting op orde is. De verantwoordelijkheid voor een actuele RI&E is en blijft de verantwoordelijkheid van de werkgever.

Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe opzet van de certificatie-eisen van drie arbokerndeskundigen (art. 14 lid 1 Arbowet)¹¹. De nieuwe certificatie-eisen richten zich specifiek op kennis en vaardigheden voor het toetsen van en adviseren over de RI&E. Dit zal ertoe bijdragen dat de bij een arborisico passende deskundigheid wordt ingezet, bijvoorbeeld een arbeidshygiënist bij risico's met gevaarlijke stoffen. Dit beschouw ik als een belangrijke stap om invulling te geven aan de toezegging in de kabinetsreactie op het advies van de commissie Heerts in relatie tot de rol van de arbeidshygiënist. Daarnaast investeer ik in het vergroten van de bekendheid van de functie en rol van de arbeidshygiënist in de praktijk. De beroepsgroep voor arbeidshygiëne (NVVA) werkt in het kader van het actieplan 'Voorkomen van beroepsziekten' aan het vergroten van kennis en bewustwording bij werkenden, bedrijven (preventiemedewerkers) en arboprofessionals over het belang van preventie en de rol van de arbeidshygiënist daarbij.

De nieuwe opzet voor de certificatie van arbodeskundigen levert de vraag op wat de rol van bedrijfsartsen moet zijn met betrekking tot de RI&E. Het rapport van de Inspectie SZW beveelt aan daar naar te kijken.

In 2021 start ik een traject om samen met stakeholders te bezien welke interventies nodig zijn voor verduidelijking van de kaders van de toetsing van de RI&E. In dit traject wordt onderzocht of een verplichting tot minimale periodieke vernieuwing kan bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van de RI&E en van het bijbehorende plan van aanpak. Dit is toegezegd in de kabinetsreactie op het advies

⁹ Rapport Beleidsonderzoekers december 2019: 'Je wilt de RI&E levend houden'. Over knelpunten bij de totstandkoming van RI&E's en oplossingsrichtingen voor betere kwalitatieve naleving.

¹⁰ www.inspectieszw.nl/toets-de-toetser

¹¹ Dit is in het kader van een afzonderlijk programma gericht op de herziening van de certificatieverplichtingen.

van de commissie Heerts. Ook wordt gezien of er meer nodig is om ervoor te zorgen dat de arbeidshygiënist vaker wordt betrokken bij de toetsing. Ik streef ernaar voor het einde van 2021 inzicht te hebben in welke interventies nodig zijn en met de uitvoering ervan een start te kunnen maken.

Programmalijn 3 Toezicht en handhaving

Parallel aan het informeren en ondersteunen van werkgevers wordt toegewerkt naar een intensiever handavingsregime. De Inspectie SZW (hierna: Inspectie) zoekt daarbij naar nieuwe manieren om de handhaving op de RI&E efficiënter en effectiever in te richten. In 2020 is hiervoor de sectoraanpak arbozorg en de pilot administratieve handhaving uitgevoerd.

De sectoraanpak arbozorg is gericht op intensiever toezicht in combinatie met voorlichtingscommunicatie binnen (sub)sectoren waar de naleving van de RI&E-verplichting laag is en die zich kenmerken door grote arbeidsrisico's. De effectiviteit van de sectoraanpak wordt in 2021 onderzocht en gecontinueerd.

Op 1 oktober 2019 (Handeling II 2019/20, nr. 7, item 9) heeft het kamerlid Van Brenk (50 PLUS) (Kamerstuk 25 883, nr. 359) verzocht de invoering van risico-inventarisaties bij bedrijven krachtig te stimuleren en de Inspectie SZW dit proces actief te laten stimuleren door voorlichting, goede communicatie met bedrijven en gerichte handhaving.

In de pilot 'administratieve handhaving' is getest of zonder inspectiebezoek in het bedrijf gehandhaafd kan worden op de RI&E-verplichting. Uit de evaluatie blijkt dat de werkwijze een groter bereik én een efficiëntere manier van inspecteren oplevert. De pilot is succesvol verlopen. Wel is op enkele punten verbetering van het proces nodig. Dit betreffen organisatorische en technische vraagstukken en de noodzaak een (telefonisch) contactmoment te laten plaatsvinden tussen de inspecteur en het bedrijf. Aan de hand van de verbeterpunten zal de Inspectie in 2021 de werkwijze aanpassen en continueren.

De voorstellen van de commissie Heerts voor centrale registratie van de RI&E's zie ik tegen de achtergrond van de pilot administratieve handhaving. Ik begrijp de gedachte van de commissie om de handhaving te digitaliseren voor het intensiveren van het toezicht en de handhaving van de Inspectie op de naleving van de RI&E. De pilot administratieve handhaving laat zien dat een dergelijke werkwijze kan bijdragen aan het vergroten van het bereik van de Inspectie. Op die manier kunnen in potentie alle bedrijven in Nederland gecontroleerd worden. Om de werkwijze grootschalig toe te passen start ik dit jaar een verkenning van een aantal scenario's waarbij draagvlak, juridische haalbaarheid, uitvoeringsconsequenties en administratieve lasten voor het bedrijfsleven in beeld worden gebracht. De uitkomst van de verkenning verwacht ik eind van dit jaar. Deze dient als input voor verdere besluitvorming.

Tot slot

Met het Meerjarenprogramma wordt een flinke inspanning geleverd om de naleving van de RI&E te verbeteren. Enerzijds wordt ingezet op het verhogen van de bekendheid van de RI&E-plicht en het verbeteren van de ondersteuning aan bedrijven. Anderzijds wordt intensiever gecontroleerd of werkgevers de RI&E-plicht daadwerkelijk naleven. Door middel van tussentijdse evaluaties wordt gevolgd hoe het aantal bedrijven met een RI&E zich ontwikkelt.

De motie van de leden Van Kent en Van Dijk (SP en PvdA) verzoekt de maatregelen te monitoren en de Kamer eind 2021 te informeren over de effecten van de maatregelen. Door de vertraging in het programma als gevolg van Covid-19 wordt de evaluatie eind 2021 uitgevoerd. De resultaten daarvan zal ik meenemen in de tweede voortgangsrapportage begin 2022.

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
W. Koolmees